

01.01.1927

Bevezetik az új pénznemet, a pengőt 1927. január 1.

Magyarországnak az 190-as években jelentős gazdasági nehézségekkel kellett szembenéznie. A jelenség nem volt egyedi, hiszen valamennyi korábban hadban álló országban romlott a társadalom életszínvonala. A környező államokhoz képest azonban a háborúból vesztes félként kikerülő Magyarország helyzetét a trianoni békekötés rendkívül előnytelen feltételei is súlyosbították, amelynek következtében nem csupán az ország területe és népessége csökkent drasztikusan, de felbomlott a birodalmi piac is, elvesztek az ország nyersanyagforrásai, kihasználatlanná váltak az ipari kapacitások és elveszett a befektetett tőke jelentős része. Eközben a hadigazdaságról békés gazdasági termelésre kellett átállni. A problémákat a politikai válság is elmélyítette. Az ország lakosságának a háborút követően többször is politikai rendszerváltozással kellett szembenéznie, amelyek során egyre szélesebb társadalmi csoportok kerültek ellentétbe egymással.

A válság egyik sajátos elemét képezte a rendezetlen államforma kérdése. 1918 novemberében IV. Károly, az Osztrák-Magyar Monarchia uralkodója úgy nyilatkozott, hogy lemond „az államügyek viteléről”, amit a későbbiekben úgy értelmezett, hogy a trónhoz való jog a továbbiakban is megilleti. Noha a magyar politikai életben több csoport is – őket nevezték legitimistáknak – hajlandó lett volna IV. Károly királyi hatalmát elismerni, a külpolitikai körülmények ezt nem engedték meg. A Párizs környéki békék alapján ugyanis nyilvánvalónak tűnt, hogy az antantnak nem áll érdekében a Habsburgok hatalmának – az Osztrák-Magyar Monarchia talpra állítási kísérleteként is értelmezhető – restaurálása. Nem véletlenül fenyegette meg Magyarországot a kisantant három állama az esetleges fegyveres beavatkozással. A fenti okokból kifolyólag rövid időn belül két királypuccs is gyorsan elbukott.

Ilyen körülmények között bízta meg a kormányzó, Horthy Miklós a kormányalakítással Bethlen Istvánt, akinek a nevéhez fűződik a politikai és a

gazdasági rendszer konszolidációja. A nagy múltú erdélyi családból származó Bethlen István gróf a századfordulótól kezdve szinte folyamatosan parlamenti képviselői pozíciót töltött be. Egyaránt támadta a polgári demokrácia és a proletárdiktatúra rendszerét. Tevékenyen részt vett az ellenforradalmi rendszer kiépítésében: Teleki Pál mellett a Bécsben szerveződött ún. Antibolszevista Comité vezetője volt. Az általa létrehozott keresztény-nemzeti jellegű kormányzati rendszer jól illeszkedett a Horthy Miklós kormányzó által képviselt politikai ideológiához. Bethlen a stabil belpolitikai háttér biztosítása érdekében átszervezte a kormánypártot, és a két meghatározó politikai alakulat, a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja és a Kisgazdapárt egybeolvasztásával létrehozta az Egységes Pártot. A konszolidáció időszakában e pártnak egyetlen parlamenti választáson sem kellett komoly ellenféllel megküzdenie. A választójogi törvényt pártja számára kedvezőtlennek ítéző Bethlen ugyanis jelentősen szűkítette a választásra jogosultak körét (több mint félmillió női szavazótól vonva meg a szavazás jogát), majd a főváros és a nagyobb városok kivételével visszaállította a dualizmus kori nyílt szavazás rendszerét, amely ugyancsak a kormányzó pártnak kedvezett. A szavazójogi törvény hatására a nemzetgyűlésben az arisztokraták száma jelentősen növekedett a parasztbirtokosok számának rovására.

A gazdasági élet konszolidációjára mindenekelőtt azért volt szükség, mert a háborút követően az addig forgalomban lévő pénz, a korona – bár az Osztrák-Magyar Monarchia idején nemzetközileg is elismert fizetőeszköz volt – soha nem látott mértékben veszített az értékéből. A fizetőeszköz elértéktelenedésének drámaiságát jól jelzi, hogy az előző évvel összehasonlítva 1920-ra a korona értéke a svájci frankéhoz képest a negyedére csökkent. A pénzromlás megakadályozásához meg kellett oldani a háború, a forradalmak és a trianoni béke okozta égető gazdasági problémákat. Ehhez elengedhetetlenek bizonyult a gazdasági szerkezetváltás, vagyis a hadigazdaság nehéziparra összpontosító iparszerkezetéről az élelmiszeriparra és a könnyűiparra való áttérés előkészítése. A gazdaságnak tőkére volt szüksége, de sem a hazai, sem pedig a külföldi tőke nem bizonyult elegendő mértékűnek.

Bethlen István elődje, a békekötés után hatalomra kerülő miniszterelnök, Teleki Pál megszorító intézkedésekkel próbálkozott. A megszorításoknak leginkább az állami alkalmazottak látták a kárát, hiszen nemcsak a fizetések csökkentek jelentősen, de többen az állásukat is elvesztették. Az állam a kiadások lefaragásán túl igyekezett újabb bevételi forrásokat is találni, ám a legjelentősebb eszköznek a népszerűtlen adóemelés számított.

Miután a társadalom hangot adott elégedetlenségének és Teleki Pál lemondásra kényszerült, a kormányalapítással megbízott Bethlen István jelentős irányváltást vitt véghez a pénzügyi politikában. Ennek keretében ugrásszerűen megnövelték a forgalomban lévő papírpénz mennyiségét, amivel ugyan a

korona teljesen elértéktelenedett, ám a vállalkozók, a gyártulajdonosok olcsó hitelekhez jutottak, ami újabb beruházásokat tett lehetővé. Az intézkedés hatására beindult a gazdasági növekedés. A külkereskedelemben védővám, vagyis az exportot támogató és az importot korlátozó politikát vezettek be, amellyel mindenekelőtt a fellendülő hazai könnyűipart kívánták megvédeni. Az inflációs politikának azonban hamar megmutatkozott az árnyoldala is. Az állami alkalmazottak, a munkások és a hivatalnokok reálbére jelentősen csökkent, a bérből élők fizetésének értéke a háború előtti évekhez képest átlagosan az ötödére esett vissza. A hatalmon lévő Bethlen-kormánynak szembe kellett néznie a sztrájk veszélyével.

Végül Bethlen István a külföldi kölcsön felvétele mellett döntött. Ehhez a Magyarországgal szomszédos, ám azzal ellenséges viszonyban álló országok is hozzájárulásukat adták, ami egyrészt azzal volt magyarázható, hogy korábban ők maguk is igénybe vettek ilyen hitelt, másrészt kifejezte a térség országainak a kapcsolatok normalizálását célzó szándékát is. A 307 millió korona összegű kölcsönt, melyet a Népszövetség nyújtott Magyarországnak, 20 év alatt, mintegy 6%-os kamattal kellett visszafizetni. A kapott kölcsön egy részéből a korábbi adósságokat fedezték, de jelentős összegeket költöttek az infrastruktúra fejlesztésére is.

Az infrastrukturális fejlesztések lehetővé tették a hazai népiskola-hálózat bővítését is. Az 1926-os „népiskolai törvény” hatására néhány év alatt több ezer tanterem épült Magyarországon, s az analfabetizmus 10%-ra csökkent. A közoktatásra fordított költségvetési összegek európai szinten is kimagaslónak számítottak – nem véletlenül. A közoktatás fejlesztése és a nacionalista neveléspolitikai meghirdetése mögött ugyanis az ún. „kultúrfőlény” koncepciója állt, amelynek kidolgozása Klebelsberg Kunó nevéhez fűződött. Trianon után a területének, népességének és hadseregének jelentős részét elvesztő Magyarország a Kárpát-medence népei között vezető kulturális szerepet kívánt betölteni. Klebelsberg Kunó úgy vélte, hogy a közoktatásügyi tárca egyben honvédelmi tárca is. Ahogy egyik parlamenti felszólalásában fogalmazott: „Honvédelmi tárca olyan értelemben, hogy most elsősorban a szellem, a művelődés fegyvereivel kell védeni hazánkat, és ezekkel az eszközökkel kell újra és újra bizonyítanunk a világ nemzetei előtt, hogy a magyar viszontagságos életének második ezer esztendejében is életképes, erős és hogy bántani nagy történelmi igazságtalanság”.

A kölcsön felvétele lehetővé tette az inflációs politika felszámolását és az új pénz bevezetésének előkészítését. A bankjegykibocsátás monopóliumát az 1924-ben létrehozott Magyar Nemzeti Bank kapta meg. Az elértéktelenedő koronát felváltó új pénznem, a pengő 1927. január 1-jétől került forgalomba. 1 pengő hivatalosan 12 500 koronát ért. A pengő legnagyobb címlete kezdetben az ezer pengős, váltópénze pedig a fillér volt. A pengő csaknem húsz éven keresztül szolgált törvényes fizetőeszközként, mielőtt a második világháborút követő hiperinfláció használhatatlanná nem tette.

A Bethlen-kormány következetesen protekcionista gazdaságpolitikát folytatott, bár az importot már kevésbé korlátozta. A magyar gazdaság 1929-re érte el a háború előtti szintet, és néhány terméke – például az Orion rádiók, az Egyesült Izzó termékei, az elektronikai árucikkek – világszínvonalúnak bizonyult.

A bethleni gazdasági és politikai konszolidáció hatására Magyarország ismét betölthette az összekötő kapocs szerepét Nyugat- és Kelet-Európa között. Bethlen így nagy hangsúlyt fektetett a külpolitika konszolidációjára is. Miniszterelnöksége kezdetén a revízió terve egyelőre háttérbe szorult, hiszen Bethlen arra törekedett, hogy ratifikálja az országban a trianoni békeszerződés pontjait. Miután Magyarország

1922-ben a Népszövetség tagja lett, a kormányzat tervbe vette a békés revízió megvalósítását is, amihez szövetségeseket keresett. 1927-ben Olaszországgal örök barátsági szerződés megkötésére került sor, amely azt a célt szolgálta, hogy a mindkét országgal szomszédos Jugoszlávia pozíciója meggyengüljön. Bethlen Németországgal is igyekezett jó kapcsolatokat ápolni, szem előtt tartva a német és az olasz fél között felmerülő vitás kérdésekben (pl. Ausztria ügyében) való közvetítés lehetőségét. A hagyományosan jó lengyel-magyar viszony sem szorult háttérbe. A lengyelekkel való baráti kapcsolaton sokat lendítettek az 1920. évi lengyel-szovjet háború eseményei. Lengyelország ugyanis e háborúban csak a magyarországi és a magyar közvetítéssel szállított francia lőszerre támaszkodhatott, amelyeknek nagy szerepe volt abban, hogy a lengyelek a Visztulánál meg tudták állítani a Vörös Hadsereget.

Írta: Szepesi Gábor

References:

Források:

A magyarok krónikája, szerk. Glatz Ferenc, Helikon, Budapest, 2006.

Magyarország története 1918-1990, szerk. Pölöskey Ferenc – Gergely Jenő – Izsák Lajos, Korona, Budapest, 1995.

Magyarország története, 1919-1945. 8. kötet, szerk. Ránki György, Akadémiai, Budapest, 1976.

Falcsik Mária – Száray Miklós, Mikor, hol, hogyan és miért történt Magyarországon?, Reader's Digest, Budapest, 2001.

Herber Attila – Martos Ida – Moss László – Tisza László, Történelem 6. 1914-től 1990-ig. Reáltanoda Alapítvány, Budapest, 2000.

Romsics Ignác, A Horthy-rendszer jellegéről. Elitizmus, tekintélyelv, konzervativizmus, „Rubicon Online”,

[http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/a_horthy_rendszer_jellegrol_elitizmus_tekintelyelv_konzervativizmus/]